

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

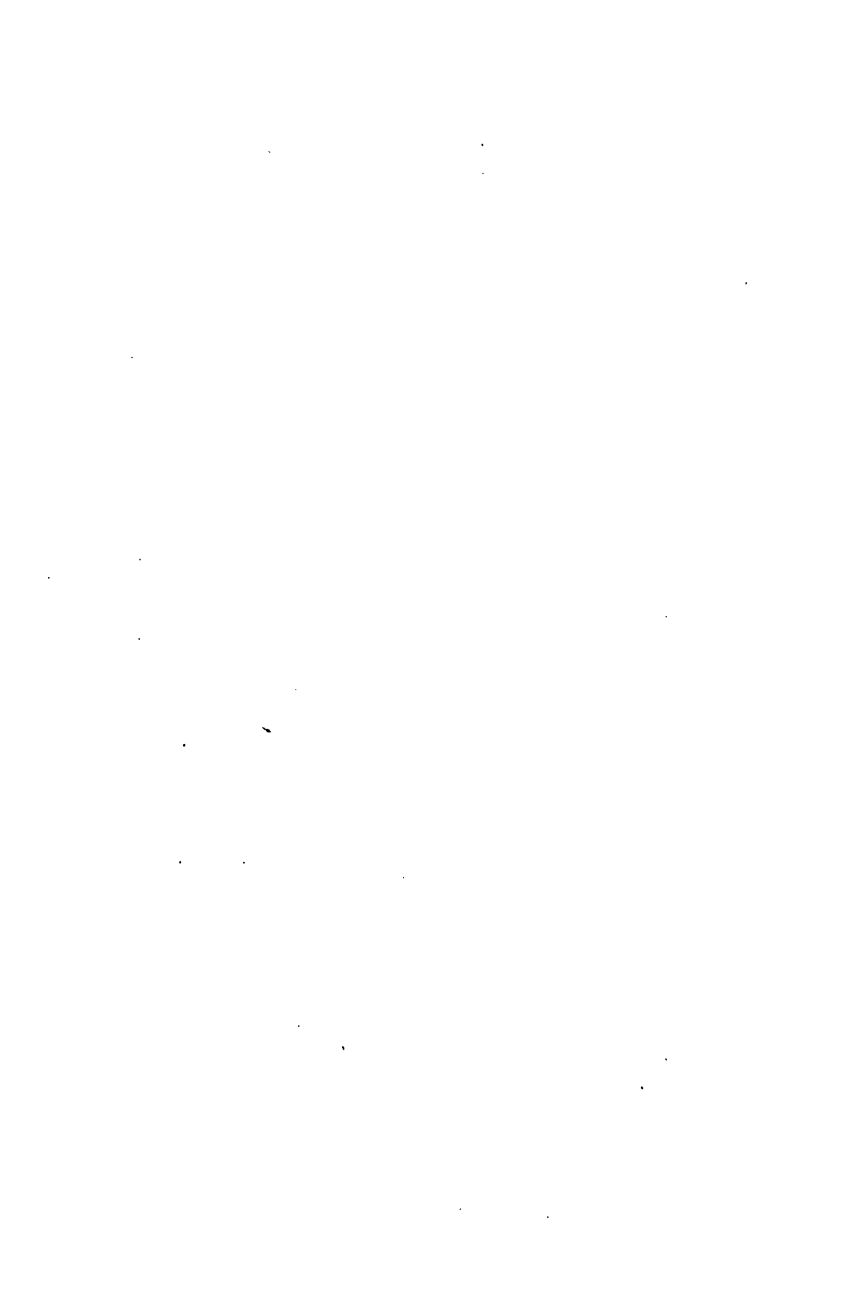
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

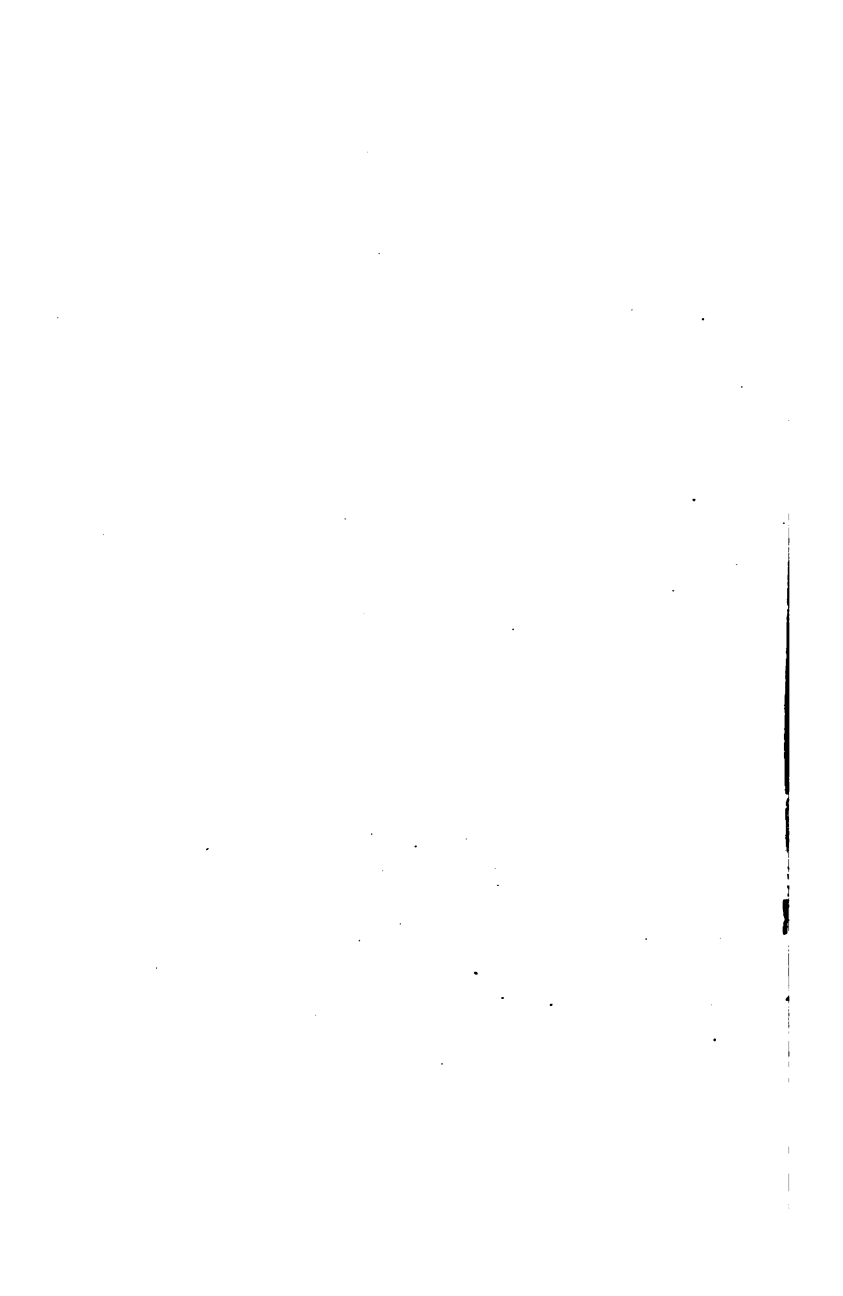

600085626X

MASOMO MEPESI.

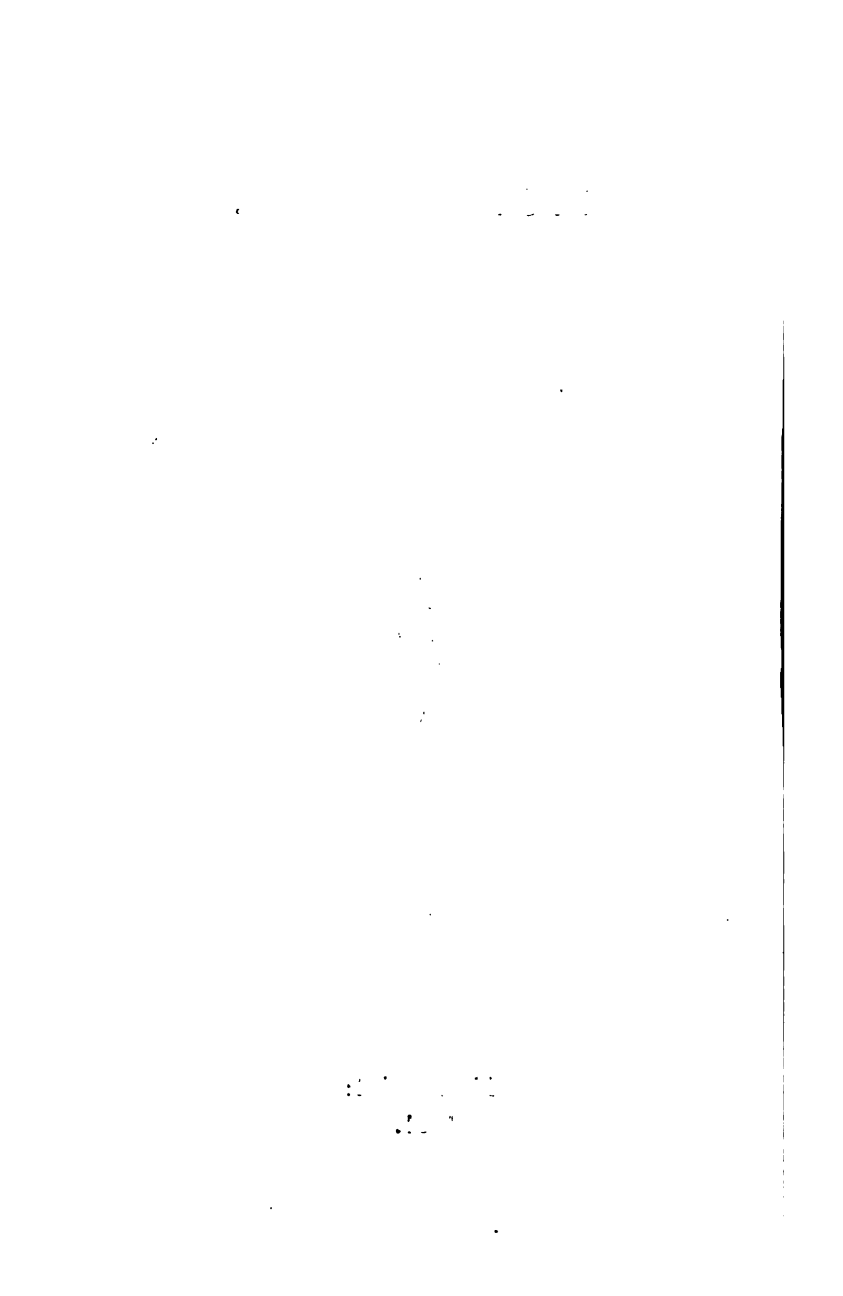
(containing 16 pages)

SO
LI
DEO
GL
OR
IA

ZANZIBAR:
1881.

303. 9. 345.

MASOMO MEPESI.

I.

Kiti chako. Kiti chake. Kiti cha mtu.
Kiti cha watu. Watu wema. Watu wale si
wema. Hawa watu wema sana. Watu gani
hawa? Watu wema. Watu hawa wote.
Watu hawa woga sana. Watu wote woga?
Wote woga. Watu wema sio woga. Watu
wabaya woga. Watu hawa wabaya? Wote
wabaya sana.

II.

Lete kiti. Weka kiti hapa. Kiti kipi?
Kiti kile kizuri. Kiti kipi kizuri? Kiti hiki
kizuri sana. Kiti hiki cha mti, ao cha chuma?
Kiti cha mti. Lete kitu cha chuma. Kitu
gani cha chuma? Kitu cho chote kikiwa cha
chuma. Kitu hiki cha chuma? Sicho
hiki cha chuma. Nini hiki? Kisu hiki.
Kisu kile cha chuma. Kisu cha mtu huyu cha
chuma. Kiti chake cha mti. Kiti kizuri,
kisu kibaya, kitu kirefu. Kisu kikali. Kisu
hicho kibaya, sicho kikali.

III.

Vaa nguo. Nguo hizi. Nguo hizi mbaya. Mbona mbaya? Sijui, mbaya tu. Sitaki nguo hizi. Nataka zile kule. Nguo gani zile? Nguo mpya. Nguo nzuri. Nguo hizi za taka, sizo nzuri. Nataka nguo safi. Nguo za mtoto huyu safi sana. Nguo zako si safi. Vaa nguo hizi. Nguo hizi safi sana. Nguo hizi mpya. Shuka hii fupi. Siyo nzuri sana. Shuka hiyo si yake. Ya nani? Ya mtoto huyu. Bassi mpe. Weye vaa nguo zako. I wapi shuka yake? Si hiyo? La! ya mtoto mdogo aliye mfupi sana. Yuko wapi mtoto huyu aliye mfupi? Yuko kule. Mwife, mpe nguo zake. Vaa nguo hii nzuri. Shuka yake fupi. Lete hapa shuka hii. Mpe shuka hii ya pili. Hii ndefu? Hii ndefu nzuri sana. Sasa mtoto huyu aliye mfupi ana nguo iliyo ndefu.

IV.

Baba huyu. Taa hii. Kazi yako. Jua kali. Dawa yake. Mama yao. Watu hawa. Dafu lako. Nani huyu? Fua nazi. Mti huu. Maji haba. Haja zetu. Papa hapa. Nazi ka-

vu. Haya yake. Maji mema. Pana maji haba. Nipe kisu. Piga kofi. Neno moja. Jiwe moja. Watu wema. Jina lake. Jina lake Ali. Damu yake. Nipe maji ya moto. Jina lako nani? Mali ya watu. Damu ya watu. Zeze yako. Maji ya pepo. Kisa cha Bibi. Kiko chako. Lete chayi. Piga chapa.

V.

Sala zao. Pua yake. Tia maji. Baba yuko juu. Nina kiu. Jina lao. Lete uma. Nipe mua. Pua yake. Nia yake. Meza ya mti. Nini hii? Una nini? Mpe uji. Tia unga. Unga gani? Ana choyo. Ana kichaa. Ana chuki. Lete chuo na chupa. Pana chui. Mwenyi mali huyu, ana shamba kubwa sana lenyi miwa. Mtu yule mwenyi haki. Hapa pana fisi, na chui, na simba, na nyoka, na panya, na mbwa, na mamba, na fungo, na tembo, na twiga, na nyama wengi tena. Njiwa hawa wema sana. Kazi yake ngumu sana.

VI.

Yuko wapi mama yako? Baba yenu. Baba zenu. Watu hawa wema. Vitu hivi. Mi-

ti sita. Kiko hiki chema. Nataka pesa moja. Nipe kuku na wali. Nazi hizi kavu. Kazi yenu. Watu hawa wana choyo. Kusoma ni rahisi. Rafiki yako hakunipa pesa. Nipe maji, somo. Hapa pana fisi. Watoto hawa wema sana. Killa siku soma maneno haya. Fisi ana woga. Sisi tunayo mali haba tu. Maneno yako mazuri sana. Sema neno moja tena. Minazi yako mirefu. Wataka nini, rafiki? Kalette madafu. Madafu haya mazuri sana. Kijana alikuja jana, akala, akalala, akatoka, akafa. Mtu huyu amesema maneno mabaya. Huyu hodari kuliko mimi. Jina lake Uledi. Akanipa kisu. Mawe haya marefu. Tazama, watu hawa wanayo maua. Nataka embe. Nipe 'mbega yule.

VII.

Haya! Haya! Kazi! Kazi! Yuko wapi fundi Hamisi? Yuko papa hapa. Asema ataka chokaa. Lete chokaa! Lete chokaa! Sasa, lete mawe! Lete mawe! Hapana mawe sasa. Yapo mawe tele. Mawe wapi? Hapa, hapa karibu kwako, si mbali. Huna macho? Lete mawe upesi, upesi. Sina mawe kabisa

hapa juu. Lete juu! Lete mawe! Lete maji tena. Hapana maji. Bassi nenda teka maji. Mwrite mtoto Kusi aende ateke maji. Panda juu, ipo ngazi. Panda. Lete tena chokaa na mawe. Yuko wapi mwashi? Mwrite. Ewe fundi! Kuta hizi mbili bado kwisha? Bado, Bwana. Labuda kesho. Kesho! Ndiyo kesho? Siku zote kesho!

VIII.

'Mbega hula majani. Hujui mbona? Wanapiga mbio wawili wawili. Embe dodo moja pesa. Mtu huyu mchafu. Nitakupamchele. Wataka mchiro? Kalete mchele na mchuzi. Mpe mpila. Mdomo wako. Mdudu huyu mzuri sana. Mfuko wako mzuri. Mnazi ule 'mbaya. Mgeni huyu mwema. Mgomba mwema. Mjakazi wako 'mbaya. Yule mjanja. Mji wake mbali sana. Mjoli wako mwema. Atakuja mjomba wako. Nataka njugu mawe. Mtu huyu mkali. Kalete mkate. Kaleta mkate wa tumbako. Mke wako mwema sana. Mkeka mzuri. Mkono wako mfupi. Mtu huyu mkorofi. Yule si mkubwa wako? Fua mkuke. Mkulima huyu analo shamba jema. Mtu

huyu mlevi. Mke huyu mlezi. Mlima ule mkubwa. Usiwe mnafiki. Mnara ule mrefu sana. Mnazi mzuri. Mti ule mrefu mno. Mbuzi mnono.

IX.

Nije kesho, Bwana? La! Kesho kutwa, njoo. Shamba hili mali yangu mimi. Kassi gani haya? Embe pesa moja, embe pesa moja. Pangu pema sana. Tangu juzi hatta leo sijala mimi. Nipe pesa, kwani sinayo hatta pesa moja. Simba mkali sana. Mtu huyu ana hofu. Nguo hizi zangu mimi. Nyinyi watu wema wenyi haki. Mvua nyingi siku hizi. Nyanya hizi tamu sana. Siku hizi za mvua jua kali mno. Ng'ambo ya pili pana watu wengi. Watu hawa wana mambo mengi. Fua nazi hizi, panda hizi. Ati, somo! ya nini una hofu? Cheo hiki si cheo changu. Watu hawa wenyi chongo. Pana ndege jina lake chosi, anwaye tembo. Tazama watu hawa, wapigao ngoma. Ngoma gani hii? Inaitwa msapata. Mahali pake pabaya sana. Tazama chombo hiki kibaya. Nina kazi kucha hatta kuchwa.

X.

Mtu huyu hali kitu. Kwani hali? Kwani hana njaa. Ana kiu? Mpe maji. Bassi sasa ale. Mpe maji tena. Maji tele yako. Maji hayasi mema. Nenda 'nje. Teka maji. Maji gani haya? Maji ya pepo. Lete maji ya pepo. Mpe maji mtu yule. Maji haya si mema? Mema sana. Nipe mimi maji hayo. Mimi ninakiu. Kwani una kiu wee? Una nini wee. Sema mara ya pili. Nina kiu, nipe maji. Una homa leo? Sema kweli. Sina homa leo. Mara ya tatu, nipe maji; sina homa, nina kiu tu. Haya maji, shika kopo. Bassi, lala sasa.

XI.

Una nini wee? Sema sana, una nini? Una homa? Nina homa tu. Nipe uji leo. Uji gani? Uji wa wali? Uji wa wali. Uji si huu? Uji huu wa moto sana. Wa moto? Hakuna, si wa moto. Haya, sasa kula. Nipe maji. Nipe tena kopo la maji. Si kopo hilo. Kopo hili tupu. Kopo baya lile. Kopo hili jema, kopo lako. Vema. Kopo hili silo lako, nipe lako. Mimi mtu wako, nipe kopo lako la fetha.

Liko wapi la fetha? Liko juu. La! Liko 'nje juu ya kiti chako. Haya, lete kopo la fetha. Silo hilo la bati, lako la fetha. Kopo lipi? La fetha. Kopo lako la shaba, silo la fetha. Hili la fetha. Vema, lete. Hili la shaba, mpe mtu yule.

XII.

Kisu hiki cha nani? Chake yeye. Sicho chake. Kisu chake cha chuma, kisu hiki cha pua. Kama kisu hiki chema nipe mimi. Kisu hiki si chema, wala si kikali. Kisu chako. Lete visu vitatu vile. Visu hivi vitatu vizuri, vya pua, tena vikali. Nipe mimi kisu kile. Bassi nipe mimi pesa moja. Pesa moja, ao pesa mia? Pesa mia, bibi. Mimi sina pesa mia. Bassi nipe pesa kumi. Pesa hizi pesa kumi? Ziko mia. Bassi sasa kisu hiki cha pua chako. Lete kasha lako? Mimi sina kasha. Liko wapi kasha lako? Liko juu ya meza. Haya leta. Sasa wewe lete daba yako. Daba ipi, bibi? Daba ya bati, ao daba ya shaba? Daba ya bati. Iko juu, bibi. Kasha la nani hili? Kasha la watu wageni, wakaja jana. Hakuna, wakaja leo tu.

XIII.

Ali akaja leo, Musa na Almasi wakaja jana. Wako wapi Musa na Almasi. Wako kule chini ya mti. Waite. Watoka wapi? Twatoka Bukini. Lete kiti hapa. Nilete kiti gani? Kiti cha bibi. Kiti chake sijui kiko wapi. Bassi lete kiti changu. Kiti chako kiko juu? Sasa lete kiti cha pili. Nataka viti viwili. Kwa nini wataka viti viwili? Nataka kimoja kwa bibi, cha pili nikae mimi. Bassi bibi 'taleta kiti cha mama wako kwa bibi, na kiti cha baba wako, kwa wee. Kwa nini waleta kiti kile? Kiti kile si kizuri. Kiti hiki sicho chako? Sicho. Bassi, bibi, 'taleta chako sasa hivi. Haya, lete, weka hapa chini ya mti.

XIV.

Mtoto huyu mpenzi wako. Mpini wa shoka umetoka. Mpera huu mzuri. Tuchume mpi-la. Mpishi wako mpishi 'mbaya. Usitie mru-tatu. Msafiri huyu hodari sana. Nipe msaha-fu. Usicheze msapata. Wataka mseto? M-shahara wake reale mbili. Nipe mshakiki. Mshale wa chuma huu mkali. Siwezi mshipa.

Mshona yule anashona viatu. Msimamizi huyu mkali sana. Msitu wa miti. Msomari mgu-mu. Piga kinanda. Piga mstari. Msukani umevunjika. Mta wetu ni Mkunazini, wake ni 'Mbuyuni. Mtu huyu mtajiri. Piga mateke. Nipe mtama. Mtego mwema. Mtepe mzuri. Mto mkubwa. Mtu yule mtoro. Yule mtu-mishi wako. 'Mvivu wee. Mvua siku hizi. Mvua ya mwaka. Tulale 'mvulini. Mwalimu wako 'mbaya. Mwana wako mwizi. Mtu yule ana mtoto mwana mwali. Shika mwavuli wangu. Mimi mzalia. Baba yake mzee.

XV.

Mzigo huu mzito. Mimi mtu mzima. Mbwa wa mwitu. Kitwa chauma. Mtoto, unaitwa. Nataka kamba. Embe dodo moja pesa, kwe-nda shamba mbili pesa. Sitaki halua. Sijui kusema maneno ya kishenzi. Kijana anao u-panga wake. Mamba mkali sana. Pana mtu aliye hodari kuliko wenzake. Manyani huiba mahindi, na muhogo, na nazi, na ndizi pia. 'Mbega hula majani, na matunda ya mwitu. Kalete ndizi, nionje kwanza. Vikoi vyetu vi-bovu kabisa. Siendi kabisa. Nataka ao maji

matamu, ao madafu. Njoo, tazama punda yangu, kama mwema ao 'mbaya. Kamwite Hamisi, namtaka aje kwangu. Ole wako. Maua wao.

XVI.

Pana mtu mjini ayari kuu. Ndio kazi yake kuleta watu kwake. Asema, Njoo, fanya kazi kwangu, 'takupa reale miteen kwa mwezi. Lakini mwisho wa mwezi, nenda njini niletee vitu viwili. Hakuna kuleta vitu hivi, hakuna kupata fetha. Hivyo marra nyingi ayari huyu akapata watu kufanya kazi kwake, pasipo kuwapa ujira wao. Hatta siku moja akakuta mtoto mmoja. Akanena maneno haya. Mtoto akasema, Vema. Akaja kwake akafanya kazi mwezi mzima. Kiisha akasema, Nipe fetha yangu. Lakini bwana yake, huyu ayari, akasema, Nenda mjini niletee Haa Hii. Mtoto akasema moyoni mwake, Haa Hii? Nini Haa Hii? Akaenda zake hatta akaona taandu kubwa. Akaleta chupa nyeusi akamtia ndani. Akaenda tena hatta akaona 'nge, na 'nge tena akatia ndani ya chupa. Akaleta chupa kwa bwana wake akasema, Hii ndio Haa Hii. Bwana akasema, Nini hii? Tia kidole, utaona. Akatia kidole,

taandu akamuma. Akalia Haa-a-a-a! Mtoto akasema, Bassi umeona Haa, Hii imo ndani. Bwana wake akampa fetha yake, akaenda zake.

XVII.

Njia gani hii? Njia ya Mbweni. Njia ya Mbweni. Haya, twende Mbweni. Mahali pazuri Mbweni? Pazuri sana, bibi. Iko nyumba? Iko, bibi. Nyumba nzuri, nyumba ya mawe karibu ya pwani. Iko minazi tele, bibi, na miembe, na maua tena bibi. Haya, twende Mbweni. Lakini mbali, bibi, wee huwezi kufika Mbweni. Nathani naweza. Naona mtu kule mwenyi madafu. Mwite. Ewe baba! Ewe mwenyi madafu! Ngoja! Ngoja! Kassi gani kuza madafu? Moja pesa mbili, mawili pesa tatu. Vema, twae pesa tatu, nipè mawili. Unacho kisu, Butu? Sinacho, bibi, anacho Maua. Lete kisu, Maua. Kata madafu haya Maua. Yote mawili, bibi? Yote mawili, tunywe sote pia. Yuko wapi Milatu? Hajaja? Bado, bibi. Mwite, tupate kwenda zetu. Milatu! Milatu wee! Njoo upesi, bibi angoja. Twa-taka kwenda Mbweni. Njoo! Njoo! Mimi hapa, bibi. Siswi sote hapa? Haya, twende.

XVIII.

Bwana wajua nini hii? Sijui. Ndilo tuta la kupandia viazi. Mboga hizi mboga za viazi? Ndiyo, bwana, na majani baya huliwa. Mpi-shi wetu hupika tele. Na viazi vyakula vizu-ri. Vitamu sana. Kule, bwana, waona mu-hogo. Majani ya muhogo huliwa? Hakuna, bwana. Machungu, si matamu, na magumu te-na. Labuda wakati wa njaa huliwa majani ha-ya. Lakini sijui, sikula mwenyewe. Watu walima mashamba, wapanda muhogo, wawacha miaka mitatu, labuda miaka minne, mbele ya kung'oa. Nini hii, Uledi? Wapi, bwana? Hii mirefu hii, upande wa njia. Ndiyo mtama, la-kini mchanga bado, mbegu hapana. Nikatie bua moja la mtama. Kate! Ah'santi. Refu sana, lapita urefu wangu. Ndiyo, bwana, lam-pita mtu mrefu sana.

XIX.

Mtoto gani huyu? Sijui. Mtoto mdogo, mzuri sana. Yuko wapi mama wake? Yuko kule. Mwrite. 'Mbaya sana huyu, hataki ku-ja. Kwa nini hataki kuja? Asema hataki tu,

hasemi kwa nini. Mwite tena. Hana buddi kuja. Lete mtoto hapa. Mpe mtoto ndizi hizi. Ndizi hii ndiyo mbivu, tamu sana. Ndizi hizi si njema, ni mbichi. Bassi mpe mtoto ndizi njema. Nathani ana homa. Pike uji, mpe. Hataki uji, asema ataka wali. Wali si mwema kwa watu wenyi homa. Mpe dawa kwanza, kiisha mpe maji na uji. Baba yake kule. Wapi? Kule mtini. Mwite. Mwite tena mama wake, tuwape mtoto wao.

XIX.

Nataka mtu kufua chuma. Mwite Musa. Musa hajui sana kufua chuma. Kazi yake kufua fetha. Bassi lete Juma, Juma ndiye fundi. Kazi yake nzuri sana. Hajui kufua fetha, lakini kufua chuma ajua sana, ndiyo kazi yake. Lete shoka langu. Nataka utie pua. Nataka pua njema sana, sitaki chuma. Kweli, bibi, pua ndiyo njema, chuma si njema. Bassi mtu huyu ajua kufua pua. Tena yee mtu mwema, si ayari, kutia chuma mahali pa pua. Mpe pesa zake. Pesa ngapi? Pesa kumi. Naona pesa kumi nyingi. Mpe pesa nane. Hataki pesa nane. Asema kama akitia pua mahali pa kutia chuma

sharti umpe pesa kumi. Vema, mpe kumi.

XX.

Nenda sokoni nunua mafuta. Mafuta gani? Mafuta ya uta, ao mafuta ya nazi? Kwa nini wataka mafuta haya? Nataka kupaka mlango. Mlango upi? Sio mlango ule? Mafuta yapi rahisi? Mafuta ya uta, ao mafuta ya nazi? Si-jui. Bassi twae pesa hizi. Kwa pesa kumi hizi nunua mafuta ya uta, na kwa pesa hizi kumi, nunua mafuta ya nazi. Vema, nipe chupa nitie. Twaa chupa lile kwa mafuta ya uta, na kikombe hiki kwa mafuta ya nazi. Nunua mpaka ya pesa kumi, kijae, nipate kujua mafuta ya uta rahisi, ao mafuta ya nazi. Mafuta ya nazi ghali sana, bibi. Bassi sina buddi kupata mafuta ya nazi. Nataka mafuta ya uta kupaka mlango, na mafuta ya nazi kupaka mkuke wangu. Lete mkuke nipate kuona kama una kutu. Kutu tele, bwana! Najua, sugua sana. Kiisha paka na mafuta. Mafuta ya nazi? Ndiyo mafuta ya nazi.

XXI.

Nataka kuza shamba langu. Kassi gani wa-

[illegible]

XXII.

Wataka mua ? Nataka. Bassi twaa mua mmoja wa katika miwa hii. Ahsanti. Wawona tamu. Tamu sana, bwana, mua wangu si tamu. Kwa nini si tamu ? Sijui, labuda mkavu. Nathani ndio mkavu. Siku hizi hapana mvua. Kwa sababu hii miwa mikavu yote. Lete mua wa pili nipate kuonja. Huu mtamu. Kata kipande kidogo nimpe bibi. Bibi hataki miwa. Siyo, hula miwa. Vema, tukate. Mena kwanza, kiisha kati vipande vidogo vidogo. Hataki vipande vikubwa kama vyetu. Sasa lete sahani nitie. Sahani ipi ? Sahani ile, sahani ndogo. Hizi zote ndogo, hizi zote sawa sawa. Vema, lete sahani mbili. Tia miwa. Sasa, chukua ! Yuko wapi bibi ? Hako chini ? Hako. Labuda yuko juu chumbani mwake. Niende juu ? Nenda.

XXIII.

Hodi ! Hodi ! Karibu, bwana, karibu, kae kitako. Kae kitako. Ahsanti. Jambo, bwana, jambo. Hu jambo ? Si jambo. Habari gani. Njema. Za siku nyingi ? Njema. Kwa

nini hukuja, bwana? Siku nyingi sasa hukuja. Ah! Tangu siku nyingi siwezi. Huwezi nini? Homa? Kitwa. Wataka dawa? Nataka. Twae dawa hii. Dawa gani hii? Dawa ya kitwa. Tia maji, kiisha kunywa. Yote, bwana? Yote pia, jua likichwa mbele ya kulala. Nataka dawa ya kulala, bwana, usiku silali. Bassi twae dawa hiyo. Siwezi kukupa dawa ngingine. Dawa hiyo njema sana, lakini chungu. Kali, bwana? Si kali, chungu tu. Kunywa upesi yote pia, kiisha kunywa maji. Maji ya baridi, ao maji ya moto? Maji ya baridi.

XXIV.

Naona mapera mitini. Ndio bibi, yako, lakini si tayari bado, mabichi tu. Lete moja nipate kuona. Tazama bibi, bichi tu, rangi yake kama majani. Ati Hamadi, tazama tena, liko moja bivu. Liko wapi, bibi? Liko juu kabisa. Ah! Siwezi kulichuma mimi. Sifiki. Jaribu! Panda juu. Hatari nyingi, bibi. Siwezi. Fanya juhudi; nataka pera lilihili kwa sababu kuwa bivu. Haya bibi! Mabruki! Mabruki wee, lete fito. Fito gani, baba? Fito zile ndefu. Nilettee pera hili. Ee bibi, pokea pera

lile. Tamu? Tamu sana. Kesho kutwa tuchuma mengine, ikinya mvua. Kweli ikinya mvua. Lakini sasa mawingu hapana. Jua kali sana, lakini mvua hapana. Mpaka siku kumi labuda. Labuda. Kua heri, bibi. Kua heri.

XXV.

Bibi, saa a sita sasa. Kweli saa a sita. Lakini maana yake kusema saa a sita? Wakati gani saa a sita? Saa a sita, bibi, wakati wa kula. Bassi chakula si tayari? Tayari, lakini bado kusali. Vema, ninyi tayari? Killa mtu katika mahali pake? Tayari, bibi! Chakula gani leo? Chakula kizuri sana, wali na mchuzi. Bibi, hapana maji! Juma! Twae ndoo ndogo ile, si ile kubwa, kateka maji. Kuteka wapi, bibi? Katika kisima. Kisima cha Hema. Maji yale mazuri sana. Mbali, bibi. Kisima cha Hema mbali sana. Mwendo wa nussu ya saa. Bassi. Kula kwanza, kiisha nenda teka maji. Vema, bibi!

XXVI.

Tazama baba! Chui kule, kulekule. Kwe-

li, chui. Usiku huu alikuja chini akala kuku wawili. Nathani siyo chui, ni nyoka. Chui hawezi kuingia nyumbani mwa kuku. Lakini nyoka hupenya katika tundu dogo sana. Nyoka alikula kuku. Najua, kwetu siku ile nyoka alikula kuku kumi na tatu, na mayayi teie! Lakini sasa kule ndiye chui. Mimi sioni kitu. Yuko kweli, baba, tazama sana, chini ya mti ule mkubwa, ule 'mbuyu, chui yuko katika magugu. Waona macho yake? Kweli na mwona sasa. Lete bunduki yangu. Risasi h a a, ba a, wala hapana baruti. Risasi ziko kashani mwangu, na baruti ndani ya pembe. Iko wapi pembe, baba? Tokea siku ya Juma sikuona wala pembe yako wala yangu. Ziko juu zote mbili katika majani ya paa. Ati baba! Shauri langu, tuchimbe shimo, tutege mtogo. Naona shauri lako shauri njema. Kesho tuchimbe shimo. Chui akifa shimoni tutwao ngozi yake tuze.

XXVII.

Mambo, njoo, lete hapa chupa lako. Liko wapi chupa langu? Liko pale juu ya meza ile. Chupa hili si chupa langu; chupa langu kubwa,

chupa lile dogo sana. Kama chupa hili si chupa lako, ndilo chupa la nani? Chupa la mtoto mgeni. Mtoto yupi mtoto mgeni? Jina lake ndio nani? Jina lake Same, bwana. Bassi mwite Same. Same! Njoo! Njoo! Naja bwana! Same, chupa hili ndilo lako? Ndilo, bwana. Na chupa hili la pili, ndilo la nani? Chupa lipi? Chupa hili zuri? Ndilo lako, bwana. Silo, chupa langu refu mno, chupa hilo fupi. Chupa langu liko juu, silo hapa. Sema, Mambo, hilo ndilo chupa la nani. Si chupa la mtu, chupa tupu la wino tu? Vema, lete chupa lako, chupa lako safi. Sasa weke hapa, juu ya meza.

XXVIII.

Njoo, Kisa. Lete kuni. Lete tena mawe. Fanya jiko. Lete chungu kile. Sasa koka moto. Twae mchele huu. Tia ndani ya chungu. Tia maji, pika wali mzuri kwa wee, na Maua, na Msimu, na mimi, tule sote. Zi wapi nazi bibi? Nipe nazi mbili. La! Twae nazi moja tu. Lete mbuzi! Fanya tui. Pika mchuzi mzuri. Chinja kuku moja. Chinja kuku moja leo, na kuku ya pili kesho. Nipe chumvi,

bibi. Sina chumvi. Iko chumvi tele ndani ya kasha kubwa la chuma. Nenda juu, twae kwa mchuzi.

XXIX.

Bwana, mwenyi maziwa ataka fetha yake. Mimi simpi fetha yake leo. Kesho kutwa ndio siku ya kupata fetha yake. Akija kesho kutwa saa ya tatu 'tampa fetha yake. Asema, bwana, ataka umpe fetha yake leo sasa kwa sababu mtoto wake hawezi, ana homa, hawezi sana. Ataka kukopa fetha yake anunue mchele, afanye uji kwa mtoto wake. Vema, lete kasha langu la fetha, sina buddi kumpa fetha huyo akitaka kwa mtoto mwenyi homa. Mpe tena dawa kwa mtoto wake. Wajua kama mtoto huyu mdogo ao mkubwa? Sijui bwana, ana watoto wawili, mmoja mdogo, mmoja mkubwa. Bassi mpe fetha yake, kassi gani? Asemaje? Asema, bwana, ataka reale kumi leo, na reale tanu kesho kutwa. Kesho kutwa ndio siku ya tanu ya mwezi, siku yake. Ndio, siku yake, lakini si siku ya tanu, ndio siku ya nne ya mwezi, leo siku ya pili, kesho siku ya tatu, kesho kutwa siku ya nne, ndiyo siku ya kupata

fetha yake. Aje kesho kutwa kupata reale tanu hizi? Aje kesho kutwa. Bass!

XXX.

Yuko wapi mtoto mdogo sana? Huyu mdogo. Kweli huyu mdogo, akaja lini? Akaja jana. Hakuja leo? Hakuna, akaja jana usiku? Usiku saa ngapi? Akaja saa ya pili usiku. Giza sana. Yuko wapi baba wake? Sijui. Je mtoto, njoo hapa. Yuko wapi baba wako? Sijui. Katika mji? Sijui. Katika shamba? Sijui. Baba yangu akaenda zake. Akaenda zake wapi? Akaenda zake sokoni, akaenda sokoni kuza kuku. Kuku ngapi anazo? Sijui, labuda kumi. Kumi wengi sana. Kuku hizi kumi zote zake? Hakuna, za bwana wake. Moja zake tena. Bassi jumla kumi, ama kumi na moja. Jumla kumi na moja, moja yake, kumi za bwana wake. Bassi yuko wapi sasa baba wako? Sijui. Labuda huko sokoni. Wataka kuketi hapa? Nataka. Hapa pazuri, hapa raha na kushiba. Lakini mtoto gani wee? Raha gani pasipo baba wako, na mama wako? Mama yangu amekufa, baba yangu sijui yuko wapi. Nataka kuketi hapa kusoma. Kusoma!

Kukaa hapa kula labuda? Kusoma na kula, ni raha hii kusoma na kula. Nataka kusoma na kula. Bass!

XXXI.

Bibi mbuzi yuko huko anakula majani. Anakula mua wetu. Mbuzi mbaya sana. Anakula yote. Sasa tazama anakula muhogo. Muhogo ya Mabruki. Sasa tazama tena anakula viazi sasa. Viazi vyako, Mtoka. Anaku-la vyote. Killa siku huja mbuzi huyu kula majani, na miwa, na muhogo, na viazi, na vitu vyetu vyote pia. Ndiyo kazi yake. Killa siku anakuja. Akaja jana. Akaja juzi. Akaja usiku tena. Mchana na usiku, killa siku, killa siku anakuja, anakula, anakula, pia anakula. Jana akala mchicha, leo akala muhogo, juzi akala miwa. Na maua tena anakula. Anaku-la maua yako, Bibi. Hapana maua tena, amekula yote pia. Haya! Nenda mkamate.

XXXII.

Nenda, Mabruki, mkamate. Wee tena, Mtoka nenda. Mtaiwa, nenda. Bibi siswi sote twende? Hakuna. Wasende watoto wadogo,

wakubwa waende tu. Haya njoo, Mabruki. Huyo! Huyo! Yupo hapa. Haya mbio! Mbio! Yuko wapi sasa? Yuko hapa nyuma ya muhogo. Haya tazama, Mtaiwa, karibu yako. Mkamate! Mshike sana. Tazama, bibi, yupo hapa. Wapi kamba? Lete kamba. Kamba hii fupi. Lete kamba ngine. Kamba ndefu kamba nzuri. Twaa kamba hii. Kamba mpya hii, ndefu tena. Mfunge sana, mfunge hapa nyuma ya nyumba. Sasa mpe maji. Labuda ana kiu. Mpe tena majani, ana njaa. Hana njaa, tokea hapo amekaa hapa kula majani na miwa yetu. Ameshiba sasa. Yuko wapi mwenyi mbuzi huu? Sijui. Wajua wee, Mabruki? Najua. Anakaa kule katika nyumba ya mawe ile mkubwa sana. Anao mbuzi wengi sana, wengine wadogo, wengine wakubwa, wengine weusi, wengine weupe. Wanakuja hapa wote, wanakula sana hapa. Killa siku wanakuja.

XXXIII.

Bwana njoo tazama kima huyu. Mwenyewe anakuza. Kima mzuri. Kijana tu, bado mzee. Kima huyu mwema sana, haumi kabisa. Mwenyewe asema sasa hataki kuza. Kwa nini hata-

ki kuza? Sijui, hataki tu. Mwite. Anakuja, na kima yake. Tazama kima anakaa begani mwake. Sasa anashuka. Jee Almasi, mwoga wee. Gissi gani kuogopa? Haumi. Ana meno, meno yake makali sana. Lakini haumi ati! Je Baba, wataka kuza? Sijui, Bwana. Kassigani wakuza? Reale mbili, Bwana. Reale mbili! Bass nenda zako. Ghali sana, sitoi reale mbili kwa kima. Kima hana fayida. Fayida gani kutoa reale mbili kununua kima. Hafanyi kazi, wala hasemi. Hana neno, hana nguvu, wala si mzuri. Kazi yake kula tu. Bassi, Bwana, sema, kassigani? Nitakupa robo. Robo, Bwana, siwezi. Siuzi kima wangu kwa robo. Reale, Bwana. Twaa kwa reale. La! nussu reale labuda. Sema kassa robo, Bwana.

XXXIV.

Almasi njoo hapa. Mbona unavaa nguo hizi za taka? Haifai kuvaa nguo za taka. Sina ngine, Bwana, nguo zangu zote zina taka. Bassi njoo fua nguo zako upate nguo safi, nzuri. Vema nipe sabuni bass. Sabuni ni hii, haya twaa. Sabuni hii kidogo, Bwana, haitoshi. Mimi nathani yatosha. Fua bass, tuone. Ne-

nda sasa katika maji. Leta maji hapa, na sahuni, na nguo zako zote. Nataka ufue nguo zako zote pia. Nitavaa nini, Bwana? Twaa kaniki hii, kavae. Sasa nguo zako zote zipo hapa? Zipo hapa, Bwana. Haya hesabu. Mosi, pili, tatu, 'nne, tanu, sita, saba, nane, kenda, kumi, kumi na moja, kumi na mbili. Kumi na mbili, Bwana. Nguo zako nyingi sana. Mtoto ndogo kama wewe unazo nguo kumi na mbili. Visibao vingapi viko? Visibao sita, Bwana, na shuka mbili, na vikoi viwili, na kitambi kimoja, na kaniki moja tena. Bassi na mfuko uko wapi? Uko juu. Leta mfuko, kafia mfuko pamoja na nguo zako. Mfuko safi sana, Bwana. Lakini leta mfuko nitazame. Mfuko huu si wako. Mfuko huu mfuko wa Mabruki. Tazama hii si jina lake Mabruki? Uko wapi mfuko wako? Sijui, Bwana. Nenda juu kaleta mfuko wako wewe. Chukua huu, mpe Mabruki. Hakosi Mabruki ametwaa mfuko wako. Mwrite Mabruki, mpe mfuko wake yeye, kasema wataka uko wako. Labuda utapewa. Bwana, Mabruki asema hana mfuko wangu, mfuko ulio juu ndio wake. Mwambie amekosa bass. Mfuko wake si huu? Mwrite.

Aje upesi, alete mfuko ulio juu karibu na wake tupate kuona, tutambue wako na wake. Haya upesi, Mabruki. Ameleta mfuko, Bwana, lakini mfuko huu si wake, ndio wangu mimi. Kweli hii ndio jina lako Almasi, hii ndio jina lake Mabruki. Sasa killa mtu atwae mfuko wake yeye.

XXXV.

Bibi, yuko mtu chini anakuza kuku. Kassi gani moja? Sijui, Bibi. Mwrite bassi. Huyu, Bibi, anakuza kuku. Nataka kuku, Bibi, nipe kuku moja. Je Baba, kassi gani kuku huyu? Moja robo, Bibi. Ghali sana. Mtoto huyu hana mapesa mengi, hawezi kutoa robo. Mpe kuku moja kwa pesa kumi na tanu. Kumi na tanu siwezi, Bibi, kumi na nane labuda. Huna mapesa kumi na nane. Mapesa yake kumi na sita tu, hana mengine, na yee anataka kuku kwa pesa kumi na tanu. Hataki kutoa pesa zako zote. Mpe bassi kuku huyu kwa pesa kumi na tanu. Huyu mkubwa, Bibi, siwezi kumpa kwa pesa kumi na tanu. Haya tazama, Bibi, huyu mzuri. Chukua huyu kwa kumi na sita. Huyu mdogo sana. Nipe huyu bassi. Pesa kumi na sita, Bibi. Kuku sasa ghali sana.

Huko Mrima kuku rahisi. Tatu kwa robo, 'nne kwa robo. Lakini siku hizi kuku hamna mjini. Watu wengi wako mjini, wote hununua kuku. Sokoni hamna. Nimetoka shamba leo, nimeleta kuku hizi saba. Bwana akasema shuruti nilete reale mbili kwa zile kuku saba. Haya kuwa heri, bibi, nimekuza kuku rahisi sana. Ah mwenyi kuza husema rahisi, mwenyi kunnua husema ghali. Kweli, kweli, desturi ya watu hii.

XXXVI.

Mwite Daudi. Daudi nataka mchele kwa watoto. Mchele rahisi sasa? Sijui, Bibi, uko tena pishi tatu kwa reale, uko pishi tanu kwa reale, uko tena pishi tanu u nuss, uko tena pishi sita kwa reale. Na pishi saba hatta pishi nane kwa reale, lakini huu mbaya, si mzuri. Mimi sitaki mbaya, nataka mzuri, leta mchele pishi sita kwa reale. Twaa reale tatu kwa mchele. Tena nataka muhogo. Muhogo mbiichi ama mkavu? Muhogu mkavu kufanya ugali. Kassi gani muhogo sasa? Pesa kumi na sita, Bibi, kwa kikapo kimoja. Vema, haya mapesa kumi na sita, na pesa kumi kumpa mwenyi kutwanga. Bibi, hataki pesa kumi kutwa-

nga kikapo kimoja. Asema ataka pesa kumi na sita. Vema, mpe kumi na sita. Tena nataka kunde. Pishi ngapi kwa reale? Labu la pishi kumi. Kunde rahisi sasa. Vema, nunua pishi kumi. Twaa reale hii kwa kunde, na robo tena, kwa kikapo kimoja cha muhogo pesa kumi na sita, na mwenyi kutwanga pesa kumi na sita, robo jumla. Ndio, Bibi, jumla ndio robo. Bassi sasa leta yote pia, mchele, na muhogo, na kunde. Ndio, Bibi, najua, kunde, na muhogo, na mchele.

XXXVII.

Njoo Hamisi, twaa mapesa haya kaenda sokoni. Nataka miwa. Nunua miwa mizuri kwa pesa kumi na sita. Tena nunua ndizi. Ndizi nzuri, ndizi sukari. Pesa tanu kwa ndizi. Siku hizi ndizi ngapi kwa pesa? Sijui, Bibi, labuda tanu kwa pesa. Vema, pesa tanu zatosha kwa ndizi. Tena nunua embe. Embe kubwa, embe nzuri. Embe dodo, Bibi? Ndio, embe dodo. Embe dodo moja pesa, moja pesa mbili. Vema, embe dodo pesa kumi na mbili, embe dodo nzuri sana moja pesa mbili. Embe sita waona? Najua, Bibi. Tena nataka embe mbichi. Siku hizi, Bibi, embe mbichi ha-

pana. Hatta embe dodo mbichi hapana? Labuda, Bibi, embe dodo mbichi. Vema, embe mbichi kwa pesa sita tena. Tena nunua viazi, viazi vizuri. Pesa ngapi, Bibi? Pesa mbili kwa viazi, viazi rahisi sasa. Tena kiasi kikuu kimoja. Kwa pesa tanu labuda, utaona, chagua kizuri, hatta kikiwa pesa nane. Nataka kizuri. Tena nataka baazi. Baazi mbichi. Baazi si ghali sasa? Hakuna, Bibi, rahisi. Fungu moja kwa pesa. Fungu moja latosha kwa mtu mmoja. Bassi kwa watu wanne, mafungu manne. Haya, twaa mapesa manne kwa baazi. Wajua sasa, miwa, na ndizi, na emde dodo, na embe mbichi, na viazi, na kiasi kikuu, na tena baazi. Bassi.

XXXVIII.

Watoto nataka maua. Lete maua mazuri. Maua gani, Bibi? Maua haya waona, haya karibu hapa, chuma yale juu. Juu sana, siwezi mimi kuchuma yale yaliyo juu, lakini panda juu wee kuchuma. Chuma mengi, haya mazuri sana. Vema, sasa nataka maua meupe, nataka mengi. Tena nataka majani, majani mazuri. Kama haya, Bibi? Kama haya yatosha, lete

mengi? Bibi, tazama maua haya makubwa mazuri. Ndiyo makubwa, yako mengi? Hakuna, yako mawili tu kama haya, lakini haya madogo mazuri. Loo! Bibi haya mazuri! Nusha Bibi! Yanuka vizuri? Kweli yanuka vizuri. Haya afu, Bibi. Yanuka vizuri, sana. Njoo hapa, afu tele, afu tele! Haya chuma. Chuma virefu, nitie ndani ya maji. Haya vifupi, Bibi. Siyo, vizuri, virefu sana. Tazama mtoto huyu, maua yake mabaya sana, yote mafupi, lakini huyu, Bibi, akachuma vizuri virefu. Mimi naona maua yaliyo mazuri ni afu, yapita yote, sababu ya kunuka vizuri.

XXXIX.

Bibi, mtoto huyu ajua kusoma. Ajua A B CH. Ajua zote mpaka Z? Kweli, Bibi, mpaka Z ajua. Haya mtoto njoo. Soma. Nini hii? O. Na hii? P. Na hii? CH. Na hii? L. Na hii? R. Vema! Sasa hii tena? NG'. Na hii? M. Vema. Wajua zote pia? Ajua zote pia, Bibi. Tokea jana amejua. Ana akili sana huyu. Mdogo, lakini ajua kusoma kupita wenzake. Sababu wenzake wote wavivu sana. Huyu kila siku anasoma sana, anasoma,

anasoma, hachoki. Wale wanasoma killa siku wamechoka, wamechoka. Bassi sasa huyu mkubwa mvivu sana, hatta leo hivi hajui kusoma. Mvivu tu. Anazo akili, lakini mvivu tu. Huyu mdogo hachoki, killa siku anasoma, hachoki. Sasa anajua upesi.

XL.

Bibi, komba hana chakula. Ananjaa. Vema, mpe chakula hiki. Twaa wali kidogo, tena twaa ndizi hizi. Ndizi hizi mbovu. La, si mbovu zote, ziko nzuri. Zatosha kwa komba. Hizi nzuri sana, nazitaka kwa watoto kesho. Kesho watoto hupewa ndizi. Kesho juma a pili. Bassi hizi zatosha kwa komba, mpe hizi. Ndizi zile zilizo juu ya mesa uache, usitwae zile, twaa hizi zilizo chini karibu ya mesa. Zile zilizo juu ya mesa nataka kwa Bwana mkubwa. Zilizo chini zafaa kwa komba. Tena twaa wali huu. Komba apenda sana wali. Apenda wali wa mtama, ama wali wa mchele? Apenda zote mbili. Lakini apenda wali wa mchele kuliko wali wa mtama. Na wee tena waona upi mtamu, wali wa mchele ama wali wa mtama? Naona wali wa mchele mtamu kupita wali wa mtama.

XLI.

Labuda kima ya Bwana ana kiu. Labuda. Mpe maji bassi. Hapana maji, Bibi. Mbona hapana maji? Sijui wapi ndoo. Hii hapa. Lakini maji hamna. Hamna hatta kidogo? Kidogo chatosha kwa kima. Hataki maji mengi. Maji kidogo tu chatosha. Hatta kidogo, bibi, hamna. Lete ndoo hapa. Mwrite Almasi, ateke maji. Almasi! Almasi wee! Njoo! Bibi ataka maji. Njoo hapa, twaa ndoo hii, kateke maji. Maji ya baridi? Ndio, maji ya baridi. Maji yako kule ndani ya pipa, maji mazuri sana, maji ya mvua. Lete bassi maji haya. Sasa mtoto twaa kopo hili la bati kampe kima maji. Li wapi kopo? Sioni kopo. Kopo si hilo karibu, hapa juu ya kiti chako?

MWISHO.

